

УДК 622.28.042.44

Шека І.В. доктор філософії зі спеціальності 184 «Гірництво», доцент кафедри гірничої інженерії та освіти*(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)***КОМПОЗИТНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ КРІПЛЕННЯ ГІРНИЧИХ ВИРОБОК:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

В останні роки світовий ринок композитних матеріалів швидко розвивається [1], і в 2024 році його вартість перевищила 99 мільярдів доларів, при цьому фізичний обсяг становив 12 мільйонів тон [2, 3].

Композитні матеріали для кріплення гірничих виробок являють собою сучасні рішення, що використовують поєднання різних матеріалів з метою поліпшення механічних і експлуатаційних характеристик кріплень, а також підвищення безпеки гірників. Розвиток цих матеріалів пов'язаний із потребою в поліпшенні довговічності, ефективності та стійкості гірничих виробок, а також із вимогами до зниження ваги конструкцій і підвищення їхньої стійкості до впливу агресивних чинників.

Колектив авторів кафедри гірничої інженерії та освіти НТУ «Дніпровська політехніка» у своїх дослідженнях [4-7], спираючись на досвід застосування аналітичних методів розрахунку НДС гірського масиву та системи кріплення виробки, обґрунтував взаємодію композитного кріплення (з вуглепластику) з гірським масивом залежно від умов постановки задачі.

В даній роботі за допомогою аналітичного підходу досліджено основні типи композитних матеріалів для застосування у елементах кріплення гірничих виробок, їхні переваги та недоліки, актуальні тенденції розвитку та перспективи подальшого застосування.

Основні типи композитних матеріалів:

Полімерні композитні матеріали (ПКМ). Ці матеріали часто використовують як основу для анкерів, арматурних сіток та інших елементів кріплення. Вони містять полімери, армовані різними наповнювачами (скловолокном, вуглеволокном, базальтовим волокном тощо). Основні їхні переваги: стійкість до корозії – полімерні матеріали не піддаються впливу вологи, хімічних речовин і агресивних середовищ, що робить їх ідеальними для роботи в умовах високої вологості або за наявності гірських вод; легкість – вони значно легші за традиційні металеві матеріали, що спрощує транспортування і встановлення кріпильних елементів; висока міцність на розтягнення – завдяки армуванню волокнами такі матеріали мають високу міцність і здатні ефективно сприймати навантаження.

Силові композитні матеріали. Включають армовані полімери з посиленням вуглецевими або скляними волокнами. Ці матеріали можуть використовуватися для виробництва різних зміцнювальних елементів, таких як анкери, шпильки, стійки та інші елементи конструкції, що піддаються динамічним навантаженням. Їхні головні особливості: збільшена міцність і жорсткість; термостійкість і стійкість до хімічних впливів; пластичність і можливість створення складних форм для різних конструктивних рішень.

Цементно-композитні матеріали. Застосовуються як основа для створення облицювань і посиленних структур у гірничих виробках. Основні характеристики: використання полімерних добавок у цементній матриці дає змогу поліпшити її водовідштовхувальні властивості та підвищити опір механічним впливам. Можуть використовуватися для створення бетонних кріплень, які мають високу міцність і довговічність.

Базальтові та вуглецеві композити. Це нові та перспективні матеріали, які активно

досліджуються і застосовуються в гірничій справі. Базальтові волокна, наприклад, мають високий показник міцності та стійкості до високотемпературних впливів, що робить їх ідеальними для роботи в умовах високих температур і агресивних гірських вод. Вуглецеві волокна мають унікальні характеристики, такі як висока подовженість і міцність, а також хороша стійкість до механічних пошкоджень.

Сучасні тенденції використання композитних матеріалів полягає у наступному:

1. Нанотехнології. Використання наноматеріалів для створення поліпшених композитних смол і армувальних волокон. Це дає змогу істотно підвищити характеристики міцності та довговічності матеріалів.

2. Екологічність. Розвиток екологічно чистих і безпечних для довкілля композитних матеріалів, що важливо в умовах сучасного гірничого виробництва.

3. Інтеграція з цифровими технологіями. Застосування датчиків і систем моніторингу, інтегрованих у композитні матеріали, для контролю за станом кріплень і своєчасного виявлення проблем.

4. Перспективи в галузі поєднання з традиційними матеріалами: комбіновані кріплення, де використовуються як металеві, так і полімерні компоненти, дають змогу поєднувати переваги обох типів матеріалів.

Композитні матеріали для кріплення гірничих виробок – це сучасний і перспективний варіант розв'язання проблем, пов'язаних із довговічністю та безпекою у гірничих виробках. В майбутньому можна очікувати розвиток нових матеріалів, які будуть ще більш стійкими до зовнішніх впливів, а також такими, що знижують вплив на екологічну ситуацію.

Список використаних джерел:

1. Zhou, Y., Zhang, Y., Nie, Y., Sun, D., Wu, D., Ban, L., ... & Pan, X. (2025). Recent advances and perspectives in functional chitosan-based composites for environmental remediation, energy, and biomedical applications. *Progress in Materials Science*, 101460. <https://doi.org/10.1016/j.pmatsci.2025.101460>

2. Dagdag, O., & Kim, H. (2024). Advances in Flame Retardant Technologies for Epoxy Resins: Chemical Grafting onto Carbon Fiber Techniques, Reactive Agents, and Applications in Composite Materials. *Molecules*, 29(24), 5996. <https://doi.org/10.3390/molecules29245996>

3. Liu, J., Wei, X., Gao, L., Tao, J., Xu, L., Peng, G., & Zhou, J. (2023). An overview of C-SiC microwave absorption composites serving in harsh environments. *Journal of the European Ceramic Society*, 43(4), 1237-1254. <https://doi.org/10.1016/j.jeurceramsoc.2022.11.040>

4. Tsivka, Y. (2024). Determination of the type of arched carbon fiber reinforced fastening of the preparatory opening for the conditions of the «Dniprovsk» mine in weakly metamorphized rocks. *Technology audit and production reserves*, 3(1 (77)), 35-40. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2024.306879>

5. Шека, І.В., Салеев, І.А., Шишов, М.В., Малова, О.К., Почепов, В.М., & Мамайкін, О.Р. (2023). Аналіз використання композитних матеріалів для подальшого застосування у кріпленнях гірничих виробок. *Збірник Наукових Праць НГУ*, 72, 30–42. <https://doi.org/10.33271/crpnmu/72.062>

6. Бондаренко, В.І., Ковалевська І.А., Симанович, Г.А., Цівка, Є.С., & Шека, І.В. (2022). Обґрунтування ефективності використання кріплення з вуглепластику для гірничих виробок на шахтах Західного Донбасу. *Збірник Наукових Праць НГУ*, 68, 30–42. <https://doi.org/10.33271/crpnmu/68.030>

7. Kovalevska, I.A., Bondarenko, V.I., Symanovych, H.A., Sheka, I.V., & Tsivka, Ye.S. (2023). Modeling the rational parameters for innovative fastening systems in mine workings using composite materials. *15th International Congress on Rock Mechanics and Rock Engineering & 72nd Geomechanics Colloquium – Challenges in Rock Mechanics and Rock Engineering*, 1538-1543.